

JAPONYA VE ÇİN ARASINDA SENKAKU (DIAOYU) ADACIKLAR SORUNU ÜZERİNE BİR DEĞERLENDİRME*

A Review on the Senkaku (Diaoyü) Islands Issue between Japan and China

Vâris ÇAKAN*

Öz

İkinci Dünya Harbi sonrası oluşturulan küresel sistemin çok kırılğan bir yapıda olduğu Covid-19 gibi küresel salgınla birlikte daha net bir şekilde görülmektedir. Küresel ve bölgesel aktörler, tarihteki çözüme kavuşmamış sınır sorunlarını bugün birbirlerine karşı gövde gösterilerine dönüştürmektedirler. Çin'in Hindistan ile yaşadığı sınır sorunu, Japonya ile Rusya arasındaki Kuril adaları sorunu ve Çin ile Japonya arasındaki Senkaku adalar sorunlarını buna örnek olarak gösterebiliriz.

Doğu Çin denizinde Japonya ile Çin Halk Cumhuriyeti arasında krize neden olan Senkaku adacıkların Çin ve Tayvan'a olan yakınlığı ve ada etrafında zengin petrol ve doğal gaz kaynaklarının keşfedilmesi bölgeyi önemli bir stratejik bölge statüsüne sahip kılmıştır. Adaların hakimiyeti bugün Japonların elinde bulunmaktadır. Ancak Çin Halk Cumhuriyeti Japonya'nın bölgedeki egemenliğinin meşru olmadığını iddia etmektedir. Adaların mülkiyeti meselesinin Asya'nın iki önemli ülkesi arasında bir güç gösterisine dönüşmesi, devletlerin iç kamuoylarında saflarını sıklaştırıp, siyasi elitlerin meseleyi bir meşruiyet meselesi olarak görmesi, artan milliyetçi akımlar anlaşmazlığın diğer boyutlarını oluşturmaktadır.

Anahtar Kelimeler: Japonya, Çin, Senkaku, Diaoyu, Adalar Krizi.

Abstract

The vulnerability of the global system which was established in the aftermath of the Second World War has become more observable following the Covid-19 Pandemic. Today, global and regional powers are in the effort of transforming their unsolved historical border conflicts into shows of force against each other. China's border conflict with India, the Kuril islands issue between Japan and Russia, and the conflict over Senkaku/Diaoyu islands between China and Japan can be given as sampler cases.

The geographical proximity of tiny Senkaku/Diaoyu islands to China and Taiwan, and discovery of the plentiful oil and gas reserves in the surrounding area have elevated the islands as a strategically important zone. Today, the islands are being controlled by Japan. However, the People's Republic of China claims that the current Japanese rule over the islands is illegitimate. The transformation of this ownership problem between Asia's two major powers into a show of force, the rally around the flag in domestic politics of the both, political elites' interpretation of the problem as a legitimacy issue, and rising nationalist sentiments can be identified as the other aspects of the issue.

Keywords: Japan, China, Senkaku, Diaoyu, Island Crisis

Giriş

Japonya'nın güneyindeki Japonca adı "Senkaku" Çince adı "Diaoyu" olan adacıkların kime ait olduğu meselesi Japonya ile Çin arasındaki sınır sorununun ana kaynağıdır. Japonya ana karasının güneyindeki Okinava adasının 410 km güney batısında, Çin ana karasının 330 km doğusunda ve Tayvan'ın ise 170 km kuzeydoğusunda bulunan söz konusu adacıklar aslında üzerinde insanların yaşamalarını pek uygun olmayan Uotsuri, Kuba, Taisho, Kitaiwa Minami'den ibaret beş ada ile 3 kaya parçasından oluşan küçük bir alandır (Tüysüzöğlü, 2012).

1895 yılından 1945 yılına kadar Japonya'nın egemenliğinde olan adalar Japonya'nın ikinci dünya savaşını kaybetmesiyle ABD'nin yönetimine bırakılmıştı. 1971 yılında yapılan "Okinawa Geri İade Anlaşması"ndan sonra

* DOI: 10.34189/asyam.4.1.001

** Prof. Dr., Ankara Hacı Bayram Veli Üniversitesi Edebiyat Fakültesi Tarih Bölümü Genel Türk Tarihi Anabilim Dalı Öğretim Üyesi, varis.cakan@hbv.edu.tr

adalar tekrar Japonya'nın yönetimine bırakılmıştı. Günümüzde Japonya ile Çin arasındaki adalar sorununun işte bu tarihten itibaren başladığını söyleyebiliriz (Mitchell,2012). Bu bağlamda egemenliğin Japonya'ya verilmesine karşı çıkan Çin adaların kendi toprağı olduğunu ileri sürmüştür. Günümüzde Japonya kontrolünde olan adalar ülkelerin milliyetçilik faaliyetleri ile gündeme gelmekte ülkeler arasında diplomatik sorun teşkil etmektedir (Alagöz,2012).

Senkaku adalarının Doğu Çin Denizi'ndeki deniz ticaretinin geçiş güzergahı olması ve münhasır ekonomik bölgesinde zengin petrol ve doğal gaz rezervlerinin bulunması bu adaların egemenliğini elinde bulunduran devlet açısından çok büyük bir ekonomik kazanım sağlayacaktır (Manyin, 2016).

Japonya ile Çin arasında yaşanan Senkaku/Diaoyu Adalar Anlaşmazlığı taraf ülkeler arasındaki ilişkilerin iyileşmesinin önünde önemli bir engel teşkil etmektedir. Buradan hareketle zengin petrol ve doğalgaz yataklarına sahip olduğuna dair çeşitli raporlar yayınlanan Senkaku/Diaoyu Adalar bölgesi ithal enerjiye bağımlı iki ülke olan Japonya ve Çin Halk Cumhuriyeti'ni karşı karşıya getirmiştir (Alagöz, 2012)

Çin Halk Cumhuriyeti ile Japonya arasındaki Senkaku/Diaoyu adalar sorunu 1990'ların başlarından itibaren iki ülke aktivistlerinin milliyetçi eylemleri sonucu soruna yeni bir boyut kazandırmıştır. Bu dönemde bir grup Tayvanlı ve Hong Kong'lu aktivistlerin söz konusu adalara çıkma girişimi Japonya'nın sert tepkisine neden olmuştur. Bu olaydan sonra adalar meselesi iki ülke arasında daha çok gündeme gelmeye başladı (Farley,1996).

2000'li yıllarda güçlenen ekonomisine paralel olarak dünya siyasetinde de ağırlığı hızla artan Çin Halk Cumhuriyeti'nin sessiz ancak derinden yükselişi, çeşitli siyasal sorunlar yaşadığı Asya'daki bir diğer önemli güç olan Japonya'yı ve dünya lideri pozisyonunu korumak isteyen Amerika Birleşik Devletleri'ni bir süredir ciddi anlamda rahatsız ediyor. Senkaku Adaları ya da Diaoyu Adaları krizi ile su yüzüne çıkan bu rekabet, ilerleyen yıllarda daha da kızışacağı benziyor.

Sorunun Tarihi ve Hukuki Değerlendirilmesi

Asya'nın iki önemli gücü Çin ve Japonya'nın örtülü rekabetlerini açığa çıkaran Senkaku adacıkları sorunu aslına çok uzun bir tarihi geçmişe sahiptir. Senkaku adalarının kime ait olduğuna dair her iki ülkenin kendilerini ait tarih tezi bulunmaktadır. Dolayısıyla adalar sorununu değerlendirirken her iki ülkenin ortaya koyduğu tarihi ve hukuki gerekçelerine göz atmak gerekir.

Japnlara göre 1590 yılında Japon General Toyotomi Hideyoshi'nin Japon derebeyliklerini tek bir krallık altında birleştirmesiyle birlikte Japonya anakara çevresindeki adalar üzerinde hakimiyet kurma politikasını takip etmeye başlamış ve Ryukyu Krallığı dolayısıyla Okinava takımadaları üzerindeki Japon egemenliği artmaya

başlamıştır. Ryukyu Krallığı bu dönemde Çin'in Ming Hanedanından yardım istemiş ve Japonya'nın yayılma politikası hakkında Çin'den yardım istemiş. Ancak Çin İmparatorunun Japonya'yı bir tehlike olarak görmemesi sonucu Ryukyu Krallığı Japonya'ya yıllık vergi vermek suretiyle Japonya ve Çin arasında bir denge unsuru olarak kalmıştır. Adalar bu dönemde Japon Krallığına bağlı Satsuma Klanının kontrolüne verilmişse de Ryukyu Krallığı adalardaki egemenliğini sürdürmüştür. Bu sıralarda Senkaku adaları Ryukyu Krallığı ile Çin arasındaki ticari güzergahta gemilerle tayfaların geçici olarak sığındığı bir yer olmuştur. 1879'da Japonya Ryukyu Krallığına son vererek Krallığın topraklarını tamamen Japonya'ya bağlanmıştır. Japonların adaları 1895 yılı itibariyle resmi olarak ele geçirmesine kadar olan süreçte adalarda insanların kalıcı olarak yerleşmedikleri, adaların Japonya'nın 1871'deki Meiji Restorasyonundan modernleşerek güçleninceye kadar Tayvan'a yakınlığından dolayı adalarda bir müddet Çin Manço İmparatorluğunun etki alanı içinde kalmıştır. Bundan dolayı adaları Çin'in toprakları olarak görmek tarihi gerçeklere uygun olmadığı iddia edilir. Japonların tarih tezlerinde 1895'e kadar kimselerin yaşamadığı toprak olarak tanımlanan adalar Japonya tarafından uluslararası bir hukuka dayandırılmaktadır.

1894'teki Çin-Japon savaşından zaferle çıkan Japonya, Çin ile Shimonoseki Antlaşması'nı yapmıştır. Shimonoseki Antlaşması'nın imzalanmasının ardından bu adalara ilişkin özellikle Japonya'nın savları arasında yer alan 5 Mart 1896 yılında İmparatorluk kararnamesi yayınlanmıştır. Bu kararnamede yer alan kararlarda ilk olarak; "Naha ve Shuri'nin iki bölgesini hariç tutarak, Okinawa Bölgesinin geri kalan kısmı aşağıdaki beş ilçeye bölünecektir:

- Shimajiri İlçesi Shimajiri'nin her magiri (geleneksel bölge birimi)
- Kume-Jima; Kerama Adaları grubu; Tonaki-jima;
- Aguni-jima; Iheya-jima Adaları grubu, Torishima ve Daito-jima. Nakagami İlçesi Nakagami'nin her magiri Kunigami İlçesi Kunigami'nin her magiri ve Ie-jima
- Miyako İlçesi Miyako Adaları grubu
- Yaeyama İlçesi Yaeyama Adaları grubu

Japonya hukuki olarak Senkaku adalarının kendilerine ait olduğunu aşağıdaki argümanlara dayandırmaktadır:

a. Japonya'nın Senkaku Adaları'nı topraklarına katması, 14 Aralık 1895 tarihli kabine kararına dayalı olarak gerçekleşmiştir. Bu dönemde Okinava yerel yönetiminin yaptığı çalışmalar sonucunda, adalarda herhangi bir Çin egemenliğinin olmadığı ortaya çıkmış ve bu nedenle adalar Japonya topraklarının sınırları içindedir. Japonya'ya göre anlaşmanın yapıldığı zamana kadar söz konusu adalarda kimse yaşamıyordu. Bundan dolayı Japonya'ya katılması yönünde bir engel yoktur.

b. Senkaku Adaları, bugüne kadar Nansei Adaları'nın bir parçası olarak kabul edilmiş ve hiçbir zaman Tayvan topraklarına ya da 1895 yılında Japonya'nın Çin'deki Qing hanedanlığından aldığı Pescadores Adaları'nın kapsamına dahil edilmemiştir. Yani adalar, 1895 Çin-Japon Savaşı'ndan sonra imzalanan Shimonoseki Antlaşması'ndan bağımsız olarak Japonya tarafından alınmıştır.

c. Adalar, Nansei Adaları'nın bir parçası kabul edilerek, 1951 yılındaki San Francisco Barış Antlaşması'nın 3. maddesi uyarınca 20 yıl boyunca ABD denetiminde kalmış ve 1971 yılındaki Okinawa'nın geri verilmesi anlaşmasıyla birlikte yeniden Japonya'nın denetimine geçmiştir.

Japonya, Çin ve Tayvan'ın itirazlarını ise şu temeller üzerinden çürütmektedir;

- Petrol kaynaklarının ortaya çıkmasına kadar, Çin ve Tayvan bu adalarda herhangi bir hak iddia etmemiştir,
- Pekin ve Taipei yönetimi 1951 San Francisco Barış Antlaşması ile adaların ABD'nin kontrolüne bırakılmasına itiraz etmemiştir,
- Çin'in bugüne kadar yayınladığı resmi haritalarda, bu adalara Diaoyu değil, Senkaku ismi verilmiş ve bölge hiçbir zaman Çin topraklarına dahil olarak gösterilmemiştir. Bu haritalar arasında 1933 tarihli Yeni Atlas, 1958 tarihli Dünya Atlası ve 1969 yılında *Washington Post* gazetesinde yayınlanan Çin haritası da vardır.

• Tüm bu sebeplerle Senkaku adaları, Japonya'nın Okinawa yerel yönetimine bağlı ve Japonya topraklarına dahil bir bölgedir. Japonya açısından bu konuda herhangi bir tartışma söz konusu değildir.

Japonya, bu iddialarını oldukça güçlü hukuki bir temele de oturtmakta ve bu konuda Amerika Birleşik Devletleri'nden de yoğun bir destek almaktadır.

Çin'in iddialarına gelince Ming Hanedanlığı döneminde (1368-1644) Japonya'nın Miyako adalarının güneybatısında yer alan Yaeyama adlarından Ryukyu krallığına kadar uzanan adalar, Ming ve Qing Hanedanlarının etki alanında idi. İkili ilişkilerin sürdüğü dönem boyunca tahtın varisi olan Ryukyu prensi, Ming imparatoruna karşı sadakatini bildirerek onun rızasını almak durumunda kalmıştır. 1532'de Ming İmparatoru Chen-kan ile birlikte 10 elçiyi Ryukyu Krallığına göndermişti. Ryukyu krallığına ait olan Fujian arşivlerinin yangında yok olması Chen-kan'ın verilerinin mevcut ve en eski kaynak olarak literatürde yer almıştır. Chen-kan yolculuğu sırasında tuttuğu günlük hatırasına şunları yazıyordu: "Pingjia Dağı'ndan sonra Diaoyu Adası, Huangwei Adası ve Chiwei Adasından geçtik, normalde üç günde gideceğimiz mesafeyi bir günde aldık. Ryukyu Krallığına ait olan Kume Hill adası ise on birinci günün ardından ortaya çıktı." (Lohmayer, 2008). Çinliler ve onları destekleyenlere göre Chen-kan hatıralarında Senkaku adaların "Diaoyu" ismini taşımasıdır. Bir diğer nokta ise Chen-kan bölgeden Foochow'dan ayrılırken (Bugünkü adı Fuzhou), Diaoyu adalarının, Ryukyu Krallığına ait olmadığını dair bilgiler aktarmasıdır. Çinliler doğruluğu tartışılan bu belgelere dayanarak Senkaku adalarının Çin aslında Çin toprakları olduğunu ortaya koymaktadır. Oysa Çinliler bütün Japon'daki yer isimlerine Çince isimler takmıştır. Örneğin Çin Doğu Türkistan'ı son kez işgal ettikten sonra iş 1884'te yeni toprak veya yeni hudut anlamında "Xinjiang" olarak adlandırdığı ve tıpkı Japonya örneğinde olduğu gibi eski yıllıklarında Türkistan'ın eski yerlerine Çince isimler verdiği için bugünkü Çin yönetimi bunu gerekçe göstererek Doğu Türkistan'ı "Ezelden beri Çin toprağı" dediği gibi. Çinlilerin ortaya attığı bir diğer tarihi belge ise 1561 yılında Ryukyu Kralının ölmesi ile yeni göreve atanan elçi Kuo Ju-lin'nin kayıtlarıdır. Yani Çin Senkaku adalarının Ming ve Qing (Mançur) hanedanlıkları tarafından (1368-1911) Japon korsanlara karşı öncü korunma mevzisi olarak kullanıldığını, bulunan harita ve seyahatnamelerde bu bölgenin hep Çin'e bağlı olarak kaydedildiğini iddia ediyor.

Çin'in konuya bakışı; milliyetçi bir yaklaşım olan Çinlilerin, Japonya'nın 1930-1945 yılları arasında kendi ülkelerinde yapılan katliamlara dayalı olarak tarihsel düşmanlık nedeniyle adalara "Milli dava" ve "Toprak Bütünlüğü" bilinci ile bakmaktadır. Çin Halk Cumhuriyeti'nin son yıllarda ekonomik, siyasi ve askeri olarak önemli bir dünya gücüne dönüşmesi, bu noktada adımlarını daha iddialı atmasını sağlamaktadır.

Japonya ile Çin Arasında Adalar Çatışması

2008'de iki ülke adalar sorunu için imzaladıkları antlaşmayla Senkaku/Diaoyu çevresinde yer alan doğalgaz yataklarının çıkarımı ve kullanımı için ortak karara varmış olsalar da bu konuda sorunun çözümüne yönelik olumlu bir gelişme olmamıştır. 7 Eylül 2010'da ihtilafli adalar yakınlarında bir Çin balıkçı gemisi, 40 dakika arayla iki Japon sahil koruma gemisiyle çarpışmış, akabinde Çinli mürettebat ve kaptan Japonya tarafından gözaltına alınmıştı. Mürettebat serbest bırakılmakla birlikte gemi kaptanının mahkemeye çıkarılarak tutuklanması Çin'de büyük tepkiye yol açmıştı. Çin Dışişleri Bakanlığı "*Kaptanın derhal ve koşulsuz olarak serbest bırakılmasını istiyoruz. Japonya yanlış yolda yürümekte ısrar ederse, Çin sert karşı önlemler alacak ve Japonya bunun sonuçlarına katlanmak zorunda kalacaktır*" açıklamasında bulunmuştu. Yaşanan olaylar sonucu Çin Japonya'ya karşı sert söylemlerde bulunarak ülkesinde bulunan Japon firmalar için ekonomik yaptırımlar uygulamaya başlayınca başlangıçta kaptanın tutukluluk süresini uzatan Japonya diplomatik baskı, ticari yaptırım ve Japonya karşıtı gösteriler neticesinde kaptanı 24 Eylül'de serbest bıraktığını açıklamıştır (Spitzer, 2012). ABD Dışişleri Bakanı Hillary Clinton 2010 yılında Çin-Japonya arasında yaşanan balıkçı teknesi krizinde adalarının Karşılıklı İşbirliği ve Güvenlik Antlaşması kapsamında olduğunu silahlı saldırı durumunda ABD'nin Japon topraklarını koruyacağını beyan etmişti (Örmenci, 2015).

Japonya Başbakanı Yoshihiko Noda'nın hükümetinin adayı satın almak için pazarlıklar yürüttüğünü açıklamasının ardından yeni bir tartışma başlamıştır ki ilk defa, Tokyo Valisi Şintaro İşihara Nisan ayında benzer bir girişimde bulunmuş ve adanın satın alınması için bağış hesabı açılmıştı. Yine Tokyo Valiliği, Senkaku Adası için ABD'nin önde gelen gazetelerinden Wall Street Journal gazetesine reklam vermişti. Çin ile karşı karşıya kalan Japonya'ya destek verilmemesi halinde Amerika'nın Pasifik Okyanusu'nu tamamen kaybedebileceği uyarısının yer aldığı reklamda Senkaku'nun Japonya toprağı olduğu tekrar vurgulanmıştır. Japon hükümetinin adayı satın alacağını açıklaması üzerine Çin Dışişleri Bakanlığı, Tokyo yönetimine adalar sorununa ilişkin tek

tarafı eylem ve tavırlardan uzak durması çağrısında bulunarak, “Çin’in kutsal toprakları satılık değildir” karşılığını vermiştir.

İki ülke arasındaki adalar meselesi ve Doğu Asya yaşanan diğer sorunlar (Honkong, Tayvan, Kuzey Kore’nin nükleer programı gibi) tarafların güvenlik tedbirlerini artırmaya da yol açtır. Çin kendi lehinde gelişen uluslararası şartların sağladığı imkanlarla hızla yükselen ekonomik gücünü askeri alanda da arttırmak için kolları sıvadı. Çin 2011’de donanmasına kattığı ve Eylül 2012’de denize indirdiği uçak gemisiyle de dünya kamuoyunda geniş yankı uyandırmıştı (Topuz, 2013).

Buna karşılık Japonya ise 11 yıldır ilk kez savunma bütçesini artırdı. 9 Temmuz 2013’te yayınlanan, savunma politika ve stratejilerinin ele alındığı raporda da savunmaya daha çok önem verileceği ve ‘Yumuşak Güç’ Japonya imajından sıyrılacakları ifade ediliyor. Çin’e olan ekonomik bağılılığından dolayı sert çıkışlardan kaçınan Tayvan da Çin’in artan ekonomisine bağlı artan askeri gücünü bölge için bir tehdit olarak algılıyor. Mart 2013 ‘te yayınladığı Dört Yıllık Savunma Gözden Geçirme Raporu’nda artan bu askeri gücün Tayvan’ı ve bölgedeki diğer ülkeleri savunma harcamalarını ve askeri güçlerini artırmaya, Amerika’nın bölgedeki askeri varlığına olumlu yaklaşıma ittiğini belirtiyor.

Senkaku Adaları’nın bu denli büyük bir gerginliğe neden olmasının en önemli sebebi bu adaların geleceğine ilişkin verilecek kararın Çin’in Doğu ve Güney Çin Denizi’ndeki hak iddialarını noktasında bir emsal teşkil edecek olmasıdır. Bunun yanı sıra, Çin, Senkaku Adaları’na yerleşecek Japonya’nın bölgeyi kendisine karşı bir askeri güvenlik bölgesi haline getirmesinden endişe duymaktadır. Nitekim Çin, ABD’nin, Japonya ve Güney Kore eliyle doğudan, Filipinler, Malezya ve Endonezya eliyle de Güney Çin Denizinde kendisini kuşatmaya çalıştığının farkındadır. ABD’nin son dönemde Vietnam, Myanmar ve Kamboçya gibi Hindi-Çini ülkeleri ile yakınlaşması ve Hindistan ile olan yaptığı stratejik işbirliği anlaşması da Çin’i tedirgin etmektedir. Japonya’nın Senkaku Adaları’na sahip çıkması sadece kağıt üzerinde kendisine bağlı bulunan Tayvan’ın ardından, ABD’nin, Japonya ile stratejik ortaklıkla Doğu Çin Denizi’nde ikinci bir askeri üsse sahip olmasını beraberinde getirecektir. 2013’te ilan edilen Bir Kuşak Bir Yol Projesi ile ABD’nin dünyadaki üstünlüğüne son vermek isteyen ve Xi Jinping’in popülizm ve milliyetçiliğe yaslanan dış politika söylemine eklenen Çin’in, bu denli önemli gördüğü Senkaku Adaları’nın Japonya’nın egemenliği altında kalmasının sürdürülmesini istemediği bunun için elindeki tüm imkanları kullanmada kararlı olduğu anlaşılmaktadır.

Senkaku adaları konusunda iki ülke söylemlerinin giderek sertleşmesi krizin yakın gelecekte çatışmaya dönüşüp dönüşmeyeceğine ilişkin soruları da beraberinde getirmektedir. Japon sürekli Senkaku adalarına ilişkin pozisyonlarının değişmediğini, egemenliklerini korumak için gerekirse güç kullanabileceklerini ifade ederken, önceliklerinin diploması olduğunu vurguluyor. Kyoto Sangyo Üniversitesi bünyesindeki Dünya Siyaseti Enstitüsü’nün (Institute for World Affairs) Başkanı Kazuhiko Togo, “İşler arzu etmediğimiz bir boyuta geldi ve zaman daralıyor. Kendimizi askeri olarak hazırlamamız gerekli, ancak Tokyo Pekin arasındaki uçurumları kapatacak her türlü diplomatik çabayı göstermeliyiz. Bu mesele gerçekten de savaş nedeni olma yolunda ilerliyor.” açıklamasıyla durumun ciddiyetini gözler önüne sermişti.

Japonya ile Çin’in adalar sorununu çözmek için sıcak bir çatışmaya girmesini engelleyen bazı sebeplerde vardır. Bunun başında iki ülke arasındaki ekonomik ilişkilerdir. Çin, Japonya’nın en büyük ticaret ortağı haline gelmiş, 2019’de iki ülke arasındaki ticaret hacmi 400 milyar dolara yaklaşmıştır. Çin Japonya’dan motorlu taşıt, bilgisayar, demir-çelik ürünleri ve elektronik eşya Japonya ise Çin’den akıllı telefon, tekstil ürünleri ve nadir elementler ithal etmektedir. İki ülke aralarındaki ticareti daha da artırmak amacıyla ticarete dolar yerine yen ile yuan kullanma kararı da alınmıştı. Dolayısıyla ekonomik karşılıklı bağımlılık iki ülkeyi sorunu diplomatik yöntemlerle çözme yoluna itmektedir. Tarafların çatışmadan kaçınmasına neden olan bir diğer faktör bölgesel çıkarlardır. İki ülke de bölgede barışçıl ve yapıcı güç unsurları olarak algılanmak istediğinden ve dış politikalarını bu yönde geliştirdiğinden bu imaja zarar verecek davranışlardan kaçınmaktadır. Çin “Barış içinde birlikte yaşama” stratejisini sürdürmek, Japonya ise eski “Japon emperyalizmi” söylemlerine maruz kalmamak için silahlı güç kullanımından mümkün olduğunca uzak durmaktadır.

Senkaku Adalarının Stratejik Önemi

Senkaku adaları politik, stratejik, ekonomik ve coğrafi açıdan önemli bir noktada bulunmaktadır. Adaların sağladığı geniş karasuları ve hava sahasıyla stratejik, yer altında bulunan zengin petrol ve doğalgaz yataklarıyla ekonomik öneme sahiptir. Deniz nakliyesi için de kilit bir nokta olan adalar taraflar açısından Doğu Çin Deniz’deki kontrolü sağlamak için vazgeçilmez bir yerdir (Topuz,2013;1). Adaların bu denli önemli olmasının

başka bir nedeni ise birbirine siyasal rakip olan iki ülkenin aynı bölgede bulunmaları ve doğal olarak sorunun tarafları olmasıdır. Zengin petrol ve doğalgaz yataklarına sahip olan bölgenin Basra Körfezi ile yarışacak kadar zenginliğinin olduğu ABD'nin araştırmalarıyla ortaya çıkmıştır. Nitekim ABD Japonya ile yapılan 1960 İşbirliği ve Güvenlik Antlaşmasıyla sistematik olarak adaları müttefiki Japonya'ya bırakmış bu yolla Uzakdoğu Asya'da sorunlara müdahil olabilecek bir manevra alanını kendisine yaratmış, egemenliğini sağlayabileceği bir ortamı 1960 antlaşmasıyla ortaya koymuştur. ABD bölgede Çin-Japonya arasında sorunun başlangıç noktası olarak ortaya çıkan bir aktördür. ABD'nin son zamanlarda ekonomik güç haline dönüşen ve küresel güç olma yolunda ilerleyen Çin ile olan rekabetinden dolayı Japonya'ya verdiği desteğin temelini oluşturmaktadır.

Çin'in ekonomik ve askeri alandaki büyümesi, artık Asya-Pasifik bölgesinde ciddi bir rekabetin başladığını göstermiştir. Bu durum, ABD dış siyasetini yakından ilgilendirmekte ve diğer bölge ülkelerinde de tedirginlik yaratmaktadır. Çin'in insan gücü bakımından dünyanın en büyük ordusuna ve nükleer silahlara sahip olması, BM Güvenlik Konseyi'nde daimî üye olarak bulunması gücünü artıran önemli faktörlerdir. Çin, ekonomik kalkınmadaki çizgisini sürdürdükçe, küresel iddialarla, ABD'nin Amerikan Barışına (Pax-Americana) karşı yeni bir cephe açıp, küresel liderlik stratejilerini geliştireceği kesin gibi görünüyor. Ancak ABD Deniz Kuvvetlerinin bölgedeki varlığı, Çin'in komşu ülkelere olan üstünlüğü sonucunda ulusal hedeflerini gerçekleştirmek için askeri gücünü kullanma girişimlerini caydıran en önemli unsurdur. Bölgesel kriz veya savaş durumunda, ABD'nin üstün kuvvetleri ile Çin arasında olası bir çarpışma durumunda, Çin'in ulusal çıkarlarını korumak için tüm yollarla ABD güçlerinin müdahalesini engellemede elinden geleni yapacağı aşikârdır.

Yüzölçümü olarak da oldukça küçük olan adacık ve kayalıklardan olmasına rağmen coğrafi konumu, stratejik önemi, petrol rezervleri, maden yatakları ve doğalgaz kaynakları nedeniyle Senkaku adaları gitgide Çin, Japonya ve ABD'nin gündemin birinci sırasına oturmaktadır.

Sonuç

Tokyo yönetiminin takımadaları “Kamulaştırdığını” açıklamasının ardından Çinli ve Japon yetkililerin yaptığı karşılıklı sert açıklamalar, uluslararası kamuoyunda büyük yankı uyandırdı. Pekin yönetimi, 2013'te Doğu Çin Denizi'nin üçte ikisini içine alan bölge üzerinde Hava Savunma ve Tanımlama Bölgesi (ADIZ) ilan ederken Japonya da bölgede, Mart 2016'da radar gözlem istasyonu kurdu.

Çin ve Japonya, Doğu Çin Denizi'nde düzenledikleri askeri tatbikatlarda sık sık karşı karşıya geliyor. Çin Halk Kurtuluş Ordusuna ait deniz ve hava unsurlarının Batı Pasifik'te tatbikata gidişi sırasında Japon savaş uçakları, Çin jetlerine kilitlenmişti. Çin hava unsurlarını yakından izleyen Japonya, Çin'in söz konusu olayı çarpıttığını iddia ederek Pekin yönetimini protesto etti. Japonya Çin ile arasında egemenlik tartışmalarına konu olan Doğu Çin Denizi adalarını koruyan sahil güvenlik gücünün kapasitesini arttırmıştır.

Japonya ile Çin arasındaki Senkaku adacıklar sorununun büyümesinde önemli bir etken de hali hazırda dünya lideri konumunda olan ve bu konumunu 21. yüzyılda da korumakta kararlı olan Amerika Birleşik Devletleri'nin Çin'in yükselişiyle ilgili endişeleridir. Dünyanın dengesinin Asya'ya doğru kayacağını ifade edildiği 21.yüzyılda elbette Amerika Birleşik Devletleri işini şansa bırakmak istememekte ve dış politikasında önemli bir kırılma yaşamak pahasına ağırlığını Asya Pasifik bölgesine kaydırmaya çalışmaktadır. Amerikalılarca “Asia Pivot” adı verilen bu politikanın amacının Çin Cumhurbaşkanı Xi Jin-ping'in Çin rüyasını gerçekleştirmek için 2013'te ilan ettiği asrın projesi olarak ilan edilen “Bir Kuşak Bir Yol” projesini durdurarak Amerika'nın dünyadaki hegemonyasını sürdürmek olduğu anlaşılmaktadır. Bir başka ifade ile Amerika Birleşik Devletleri İkinci Dünya Savaşı sonrasında George Kennan'ın Sovyetler Birliği'ne karşı geliştirdiği politikalarının bir benzerini Çin üzerinde gerçekleştirmek için Japonya ile Çin arasındaki Senkaku adacıklar sorununu Çin aleyhine sürdürmede kararlı gibi görünüyor.

Kaynaklar

ALAGÖZ Akçadağ Çiğdem, (2012), “Doğu Çin Denizi'nde Gerginlik: Senkaku/Diaoyu Adaları Sorunu”, *Bilgesam*, Erişim Tarihi: 25.06.2020.

Erişim Adresi:

<http://www.bilgesam.org/incele/130/-dogu-cin-denizi%E2%80%99nde-gerginlik--senkaku-diaoyu-adalari-sorunu/#.Wrx-mohubIV>

FARLEY, Maggie, (1996), “Hong Kong Eylemcisi Protesto Sırasında Boğuldu” *Los Angeles Times*, E.T: 21.06.2020. E.A: http://articles.latimes.com/1996-09-27/news/mn-48165_1_hong-kong

LOHMAYER Martin, (2008), *The Diaoyu/Senkaku Islands Dispute: Questions of Sovereignty and Suggestions for Resolving the Dispute*, (Yüksek Lisans Tezi), University of Canterbury/ New Zealand.

MANYIN, Mark E. (2013), “Senkaku (Diaoyu/Diaoyutai) Islands Dispute: U.S. Treaty Obligations. E.T. 24.06.2020, E.A: <https://www.fas.org/sfp/crs/row/R42761.pdf>.

MITCHELL, Jon, (2012), “Okinawa'yı revizyondan 40 yıl sonra ne bekliyor?”, *Japonya Times*, E.T: 27.05.2020. E.A: <https://www.japantimes.co.jp/life/2012/05/13/general/what-awaits-okinawa-40-years-after-reversion/#.Wrp1V4hubIU>

ÖRMENCİ, Ozan (2013), “Asya’da Rekabet Artıyor”, *Uluslararası Politika Akademisi*, E.T: 04.06.2020 E.A: <http://politikaakademisi.org/asyada-rekabet-artiyor/>.

SPITZER, Kirk, (2012), “Çin-Japonya Adalarındaki Uyuşma Saatleri” *Time Us*, E.T:27.03.2018. E.A: <http://nation.time.com/2012/05/24/clock-ticks-on-china-japan-islands-dispute/>

TOPUZ, İmran, (2013), Çin İle Japonya Arasındaki Diaoyu/Senkaku Adaları Krizi, *TUİÇ Akademi*, E.T:25.03.2018. E.A: <http://www.tuicakademi.org/cinle-japonya-arasindaki-diaoyusenkaku-adalari-krizi/>

TÜYSÜZOĞLU, Göktürk, (2012), “Senkaku (Diaoyu) Krizi ve Çin-Japonya İlişkileri”, *Uluslararası Politika Akademisi*, E.T:25.03.2018. E.A: <http://politikaakademisi.org/2012/09/22/senkaku-diaoyu-krizi-ve-cin-japonya-iliskileri/>

Yuki Tatsumi (2013), “Senkaku Islands/East China Sea Disputes – A Japanese Perspective”, CNA Maritime Asia Project Workshop Three: Japan’s Territorial Disputes, E.T: 23.06.2020. E.A: http://www.stimson.org/images/uploads/research-pdfs/Yuki-CNA_paper_8-2013.pdf.

<https://www.aa.com.tr/tr/analiz-haber/cin-ve-japonyanın-tarihi-adalar-cikmazi/568470>

<https://www.dunya.com/dunya/cin-ve-japonya-arasindaki-adalar-krizi-buyuyor-haberi-235893>

<https://www.hurriyet.com.tr/gundem/cin-ve-japonya-arasinda-senkaku-krizi-20627728>

<http://www.tuicakademi.org/cinle-japonya-arasindaki-diaoyusenkaku-adalari-krizi/>

